

Tânărul Steinhardt este împotriva extremei drepte și a extremei stângi, care vor fascina segmente tot mai mari din tinerețea intelectuală a epocii.

BEȚIA de cuvinte la 1934“ ar putea fi subtitlul primului volum al lui N. Steinhardt, semnat cu pseudonimul Antisthius și descriptiv ca o fișă clinică. Minus o prepoziție, e chiar titlul textului prefațator și argumentativ din *În genul... tinerilor*, pus – ca întreaga carte – în filiație maioreșciană. Despărțirea junelui autor de tânăra generație din care, formal, face parte se observă încă din startul, din preliminariile maratonului său parodic. Ironii devastatoare la adresa colegilor de generație și a unor nume consacrate de pe scena literară autohtonă avem și în *Nu* al lui Eugen Ionescu, apărut tot în 1934. Ionescu e însă în război cu toată lumea, inclusiv cu propriile teze avansate pe parcursul deconstrucțiilor, într-un relativism... absolutizat. În comparație cu acest sofist sclipitor, mai tânărul Steinhardt este un spirit mai conservator și mai constructiv. Sagetile otrăvite pe care le lansează vizează ținte precise și urmează anumite direcții, pentru a apăra niște valori sociale și instituționale burgheze. Steinhardt ar vrea, precum altădată „incomparabilul“ Maiorescu, să blocheze o direcție culturală considerată dubioasă, pentru a impune o alta: nu neapărat nouă, nemaivăzută, nemaipomenită, dar consistentă, organică, *sigură*. Cum arată George Ardeleanu în studiul introductiv, ca și Nicolae Mecu într-un comentariu reținut în capitolul de referințe critice, autorul care alege pentru volumul său de debut un pseudonim din La Bruyère e un adept convins al liberalismului clasic, raționalist și burghez. El jură pe conservatorismul englez și rejectează, în egală măsură, naționalismul ortodoxist și colectivismul socialist. *Politically speaking*, tânărul Steinhardt este împotriva extremei drepte și a extremei stângi, care vor fascina segmente tot mai mari din tinerețea intelectuală a epocii. Retranșat pe o poziție moderată și democratică (în pofida faptului că „tirania majorității“ îl sperie), el se prezintă ca un burghez cuminte și serios, față cu rătăcirile unor modernisti vitaliști și anarhiști.

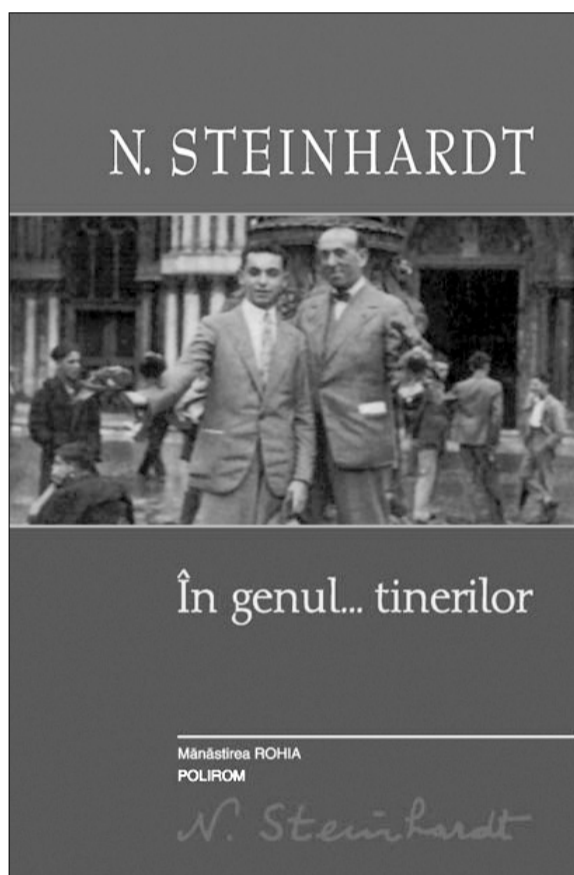
O poziție echilibrată și justificată, corectă din unghiul istoric, dar cu totul inconvenabilă în planul disputelor de idei și de imagini. Între cel care *contestă* nu importă ce, apelând la întregul arsenal de mijloace permise și nepermise, și cel care *apără*, al doilea este și va fi întotdeauna defavorizat. Va părea un spirit mărginit, obtuz, un reacionar expirat ce se opune progresului, un conu' Leonida ridicol care se liniștește că exact poliția trage cu pistoalele. Înțelegând acest raport dat de inferioritate, apărătorul alege contraatacul, mutând acțiunea în terenul adversarilor și intrând, cu proteică perfidie, în strategiile discursive ale acestora. Inclusiv în polemici, cea mai eficientă metodă de compromitere a preopinentului este excerptarea din textul lui a unor fragmente mai puțin inspirate, urmate de dilatarea retorică, demonstrativă, a micilor gafe și improprietăți. Când structura de rezistență a adversarului (pare că) este grav afectată, nimic din ceea ce el a susținut nu mai contează.

Astfel că burghezul nostru tânăr, dar așos se va dovedi pe spații mari din această carte parodică un competitor incomod și redutabil. Dacă modernitatea și avangarda fac din clasa dominantă în epoca interbelică un sac de box, măturând cu iresponsabilitate pamfletară (și cu mari câștiguri expresive) instituțiile care *țin* societatea, apărătorul acestor instituții obține, prin îngroșare, o imagine caricaturală a tinerimii române *de stânga-dreapta*. Sunt parodiați, firește, capii generației „bombastice“: Eliade, cu voiajul lui inițiativ în India și cu revenirea la matricea instituțională; și P. Comarnescu, *americanul* care promovează modelul „revoluționarului furios, voluptuos și absent“. Într-o notă ironică și mai subtilă, textul caricatural e adaptat la teme și modalitățile proprii celor două victime de lux, dar și la modalitatea lor discursivă, la cadrul textual predilect în care își plasează opțiunile. Eliade este prins în plin monolog maritim, de vorbă cu el însuși, înainte de a-și pune piciorul pe solul prozaic al României burgheze. În schimb, Comarnescu e parodiat, așa-zicând, dialogal, într-un interviu dat (sau luat) dlui Thomas C. Brown din Memphis (South-Dakota). Unele fragmente sunt de un comic nebun și,

Daniel Cristea-Enache
CARTEA ROMÂNEASCĂ

Un burghez incomod

N. Steinhardt (Antisthius), Opere, 3. În genul... tinerilor, ediție îngrijită, note, studii introductiv, referințe critice și indici de George Ardeleanu, repere biobibliografice de Virgil Bulat, Mănăstirea Rohia/ Editura Polirom, Iași, 2008, 344 p.

în contextul noii americanizări, par desprinse din revistele *glossy* de azi: „– Peter, trebuie să-mi spui despre țara ta. – Cu mare plăcere, *o.k.*, fu răspunsul, și cădem de acord să vorbim astăzi despre *tânărul scriitor român*. – Nu mi s-a întâmplat să cunosc (*I didn't happen to know*) unul..., eu spun. – Bine (*well*), ai (*you did*)... – ... – Pe mine. – ... – *Yes* (da), eu sunt un scriitor român. Am publicat două volume despre țara d-tale. Am fost abil (*I was able*) s-o fac. – *Well*, am spus, sunt blestemat (*I am damned*)... Dar repede îl felicit pe interlocutorul meu, realizând că exclamația mea nu a fost foarte frumoasă la adresa lui. Dar n-a notat (*he didn't notice*). Și Peter Comarnescu îmi spune despre cele două cărți pe care le-a scris despre *State*. Dar cum pe pământ (*But how on earth*) a succedat el în a face ceva! e gândul meu, dar acum mă selfcontrolez destul ca să nu exclam. – Bine (*well*), spun, spune-mi totul despre voi, tinerii scriitori români. – Acum (*now*), trebuie să știți că tânărul scriitor român e foarte variat. Nu toți spun și vor același lucru. Ei nu sunt standardizați. – Foarte bine (*very well*). Și ce vor? – M. Eliade propune o

comentarii critice

contemplație castă. – *Aôh!* – C. Noica ne invită în lumea ideilor nepoluate (*unpolluted*). – *Aôh!* – E. Cioran și I.I. Cantacuzino cer să ne întoarcem la animalitate. Ei propun oamenilor o animală contemplație... – Ce excitant (*How exciting!*)! – *Yes*. Al doilea și E. Relgis sunt în contra corseturilor. – *Shocking!* Dar, prin drum (*by the way*), cine e băiatul acesta, Eliade?“ (pp. 152-153).

Cioran, cu disperările lui abisal-stilizate, este imitat până când caricaturistul se declară, la modul pervers, învins de original: „aceste două fraze sunt autentice (*Pe culmile disperării*). Dar sunt mai dihai decât imitația mea“. Noica e contemplat în plimbările lui filozofico-matematice pe Bulevardul Formelor Pure și pus să dezbătă „problematice non-mâncării“. De la dreapta ideologică, se trece rapid și fără complicații de exercițiu parodic, la stânga. Versurile scandaloase ale lui Bogza din *Poemul invectivă* (apărut în 1933) primesc o replică savuroasă în *Balada celor trei smintți și a altor mulți pârlți*. Agresivitatea autopromoțională a poetului „pornograf“ e rapid decodată și reiterată sarcastic de Antisthius: „El zicea că mai știe și altele și că descoperise și/ Mijlocul de a face actul cu el însuși, dar că nu vrea să-l spună/ Să nu-l afle burghezii capitaliști (să plesnească de curiozitate)./ Și nebunii – săracii, ei ce știu – îl ascultau și el le povestea/ Tot felul de brașoave și ei îl credeau oneori/ Le spunea că de mic copil, din fașă, se masturba zilnic/ și-și mânca sperma cu/ Susan sau o făcea limonadă în zilele de vară./ Că nu se hrănea decât cu hoituri de șobolani pederăști pasivi/ Sau cu muște sadice, violate în fragedă copilărie –/ Dar nici nebunii nu-l credeau mereu și îi ziceau/ Mai las-o, Popescule./ Dar ce e mai curios e că îl credeau burghezi distinși și se/ Înfiourau citindu-l și fiicele lor, domnișoarele cu pension./ ziceau/ Oh! și se prăpădeau cu firea și criticii îl laudau./ Mai ales Lucian boz“ (pp. 142-143). Cine a citit volumașul lui Bogza va râde suplimentar. Absolut toate mărcile lirismului său programatic-șocant sunt prezente aici, în actualizări desigur îngroșate. Ironia sortii va face ca peste jumătate de veac, în anii '80, vechiul avangardist să ducă, ritualic, flori la statuia lui Eminescu din fața Ateneului; iar fostul său deconstructor parodic să scrie o carte întreagă, extrem de laudativă, despre el...

Revenind la momentul 1934 (în care tânărul și dârzul burghez nu e „contaminat“ încă de toleranța descoperită ca virtute supremă, în *Jurnalul fericirii*), e ușor de observat că țintele autorului sunt numeroase și variate. Aceasta implică, pe lângă mobilitatea intelectuală deosebită, o versatilitate polemică pe măsură. N. Steinhardt parodiază nu numai autori cu nume proprii și un stil personalizat, inconfundabil, ci și categorii socio-profesionale (*Unui tânăr profesor sau unui student de la Facultatea de Litere și Filosofie din București, Unui tânăr doctor*), formule caracterologice (*Unui băiat serios*), entități politic confuze (*Unui tânăr de stânga-dreapta*), sau scriitori insignifianți, specializați tematic (*Unui autor de piese de teatru cu masse*). Trasoarele ce luminează discursurile la modă, nefiltrate critic, sunt direcționate și către reviste (*Unei reviste de avangardă, Revistei Cuvântul liber*), ba chiar către... o antologie de texte literare (*Antologia poezilor tineri* alcătuită de Zaharia Stancu în același an atât de plin 1934). În cazul lui Sașa Pană, cu un volum (*Viata romanțată a lui Dumnezeu*) ce insultă și batjocorește – zice Antisthius – credința religioasă, există o singură pagină alocată, iar în rest, un spațiu parodic alb.

N. Steinhardt nu vrea să participe, nici măcar în regim de replică satirică, la blasfemii editoriale avangardiste. E cea mai bună dovadă că, în rest, o face: intră energic și dezinvolt în jocul codificării și decodificării culturale, deconstruind și legitimând totodată, cu parodiile lui, textele și stilurile originale. Este o relație mutuală, dacă nu o secretă complicitate între subiectul sagace și obiectul multiplu al ironiei, relație sesizată de către tânărul Steinhardt.

Pacat că reciproca n-a fost valabilă. Receptarea meschină, în epocă, a unei asemenea cărți delicioase dovedește că tinerii noștri străluciți din elita interbelică erau prea *furioși*, prea hotărâți și prea orientați ideologic pentru a mai avea și umor. ■